

Anna GÓRNA-KUBACKA*

**PROMOCJA ZATRUDNIENIA I EFEKTYWNOŚĆ
STOSOWANYCH INSTRUMENTÓW RYNKU PRACY
W WIELKOPOLSCE W ŚWIETLE PRIORYTETÓW
STRATEGII EUROPA 2020 – WYBRANE ZAGADNIENIA**

DOI: 10.21008/j.0239-9415.2017.074.06

Wielkopolska mimo najniższej w kraju stopy bezrobocia jest regionem bardzo zróżnicowanym, a różnice na rynkach lokalnych wynoszą 10 punktów procentowych. Populacja bezrobotnych w wielkopolskich urzędach pracy w 2015 r. wyniosła ponad 104 tys. osób. Dlatego tak ważne są formy aktywizacji zawodowej stosowane w stosunku do poszczególnych grup bezrobotnych, wielkość wydatkowanych na nią środków oraz efektywność stosowanych form aktywizacji. W opracowaniu zanalizowano poszczególne formy aktywizacji i ich wielkość. W Wielkopolsce najpopularniejsze są; staże, szkolenia i dofinansowanie podejmowanej działalności gospodarczej, z których to form wsparcia skorzystało łącznie przeszło 70% bezrobotnych objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu. Łącznie z form aktywizacji skorzystało w omawianym roku 4578 osób, a wydatkowano na aktywizację 270 676,4 tys. zł.

Słowa kluczowe: bezrobocie, aktywizacja, efektywność

1. FORMY AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ W WIELKOPOLSCE

Wielkopolska, aby zrealizować podstawowe zadania nakreślone przez Strategię Europa 2020 i Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020, w obszarze rynku pracy wymagała wsparcia zarówno ze środków budżetu państwa w ramach Funduszu Pracy, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

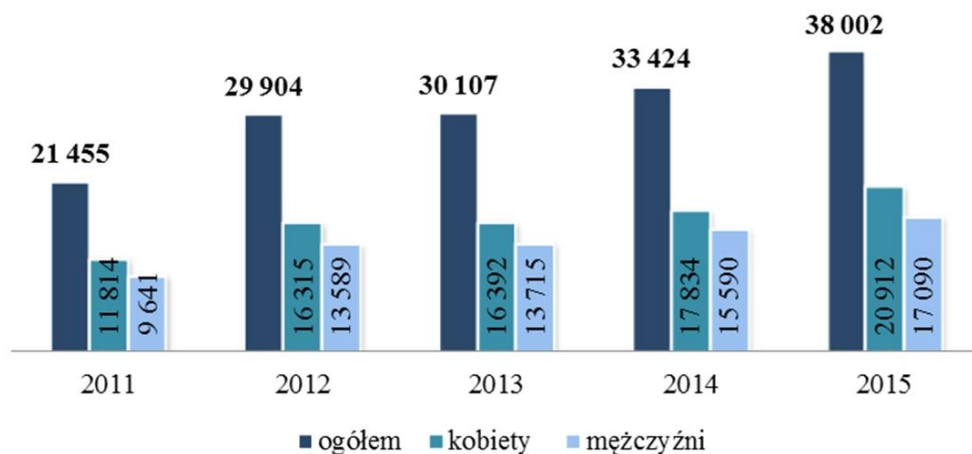
* Wydział Badań i Analiz Rynku Pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu.

Ze sformułowanych w Strategii Europa 2020 trzech priorytetów na bieżącą perspektywę finansową jeden dotyczy bezpośrednio rynku pracy „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki, o wysokim poziomie zatrudnienia zapewniającej spójność społeczną i terytorialną”.

Jednocześnie Komisja przedstawia siedem projektów przewodnich, które umożliwią efektywną realizację w ramach każdego z priorytetów tematycznych. Dla rynku pracy jest to „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli przez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej. Dokumentem, który określa zadania i pola interwencji na bieżącą perspektywę jest Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014.

Wielkopolska liczyła w 2015 r. 3 475 323 mieszkańców w tym w wieku produkcyjnym 18-64 lat 2 175 703 osoby, a w wieku powyżej 50 lat 1 200 675 osób.

W 2015 r. średnioroczna populacja bezrobotnych w wielkopolskich urzędach pracy wyniosła 104 722 osoby. W tym okresie z subsydiów na aktywizację skorzystały 38 002 osoby, tj. 36% ogółu bezrobotnych. W okresie od stycznia do grudnia 2015 r. wydatki Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w Wielkopolsce wyniosły 270 676,4 tys. zł¹, tj. o 6,8% więcej niż w 2014 r. Dzięki zwiększonej ilości środków finansowych przyznanych wielkopolskim urzędem pracy przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, z aktywnych form skorzystało o 4578 osób bezrobotnych (14%) więcej niż w 2014 r.

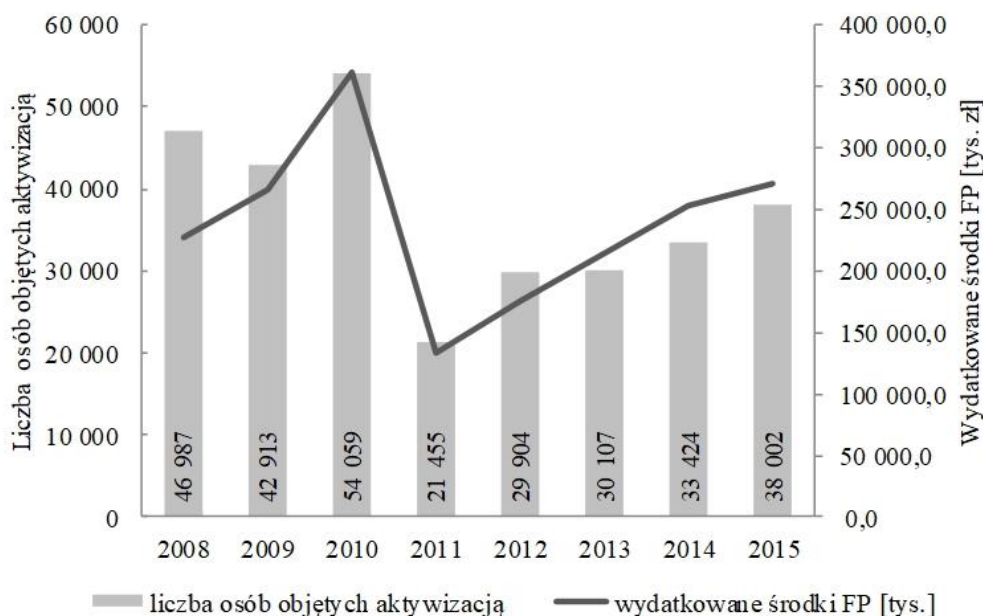

Rys. 1. Liczba Wielkopolan objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu (opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

¹ W podanej kwocie nie ujęto wydatków na Krajowy Fundusz Szkoleniowy.

W ramach wymienionej kwoty wielkopolskie samorzady powiatowe realizowały 9 programów aktywizacji zawodowej finansowanych ze środków rezerwy Funduszu Pracy. Najwięcej samorządów wnioskowało o wprowadzenie czterech z nich, tj.:

- program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia (realizowany w 30 urzędach pracy, przydzielona kwota 3 133,9 tys. zł),
- program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, określonych w art. 49 ustawy (realizowany w 31 urzędach pracy, przydzielona kwota 23 074,3 tys. zł),
- program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w wieku 30-50 lat (realizowany w 30 urzędach pracy, przydzielona kwota 10 188,2 tys. zł),
- program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych do 25 roku życia (realizowany w 29 urzędach pracy, przydzielona kwota 6 293,1 tys. zł).

Rys. 2. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w Wielkopolsce w latach 2008-2014 (opracowanie własne, na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

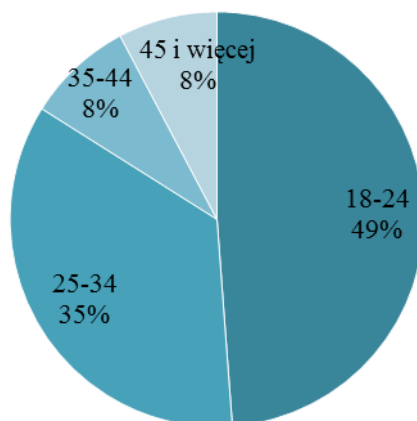
Ponad połowę aktywizowanych osób (53%) stanowiły kobiety, które w regionie od lat są dominującą kategorią bezrobotnych. Kobiety częściej niż mężczyźni korzystały ze staży (68%), prac społecznie użytecznych (58%) oraz prac interwencyjnych (52%). W badanym okresie najczęściej stosowanymi formami wsparcia w Wielkopolsce, podobnie jak w latach poprzednich były:

- staże (w tym bony) tj. **42,8%** ogółu, w kraju 43,5%,

- szkolenia (w tym bony), tj. **17,3%** ogółu, w kraju 15,5%,
- dofinansowanie podejmowania działalności gospodarczej, tj. **12%** ogółu, w kraju 10,1%,
- refundacja kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy, tj. **9,6%** ogółu, w kraju 8,2%.

Przy wsparciu finansowanym z Funduszu Pracy w 2015 r. powstało ponad 4,5 tys. nowych firm, jednak o 2,5% mniej niż w 2014 r. W tym okresie utworzono lub doposażono ponad 3,6 tys. nowych stanowisk pracy w firmach już istniejących (24,4% więcej niż w 2014 r.). W aktywnych formach uczestniczyło 11 961 osób z subregionu poznańskiego (31%), z Funduszu Pracy wydatkowano 82 722,2 tys. zł. Najmniej aktywizacji podjęto w subregionie leszczyńskim (12%) wydatki na ten cel wyniosły 31 004,5 tys. zł.

Staże – w Wielkopolsce, podobnie jak w kraju, była to najpopularniejsza forma aktywizacji. Nabycie praktycznych umiejętności w formie stażu urzędy pracy subsydiowały 16 252 osobom bezrobotnym (70% kobiet, 31% długotrwale bezrobotnych).

Rys. 3. Struktura wieku uczestników staży
(opracowanie własne, na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

Szkolenia – w 2015 r. łącznie zrealizowano 1830 szkoleń w których uczestniczyło 5920 osób w tym 2550 kobiet. Była to druga po stażach najczęściej realizowana forma aktywizacji zawodowej. Dodatkowo 669 osób bezrobotnych skorzystało z kursów w ramach bonów szkoleniowych. Najwięcej szkoleń dotyczyło sektora transportowego, w 583 kursach uczestniczyły łącznie 1654 osoby, tj. 1/4 osób objętych tą formą aktywizacji. 1028 osób nabyło uprawnienia kierowcy, 421 uprawnienia w zakresie przewozu osób lub mienia, natomiast 205 ukończyło kursy instruktorskie w zakresie transportu. Wydatki urzędów pracy na szkolenia w 2015 r. wyniosły 15 804,4 tys. zł (łącznie z wydatkami pokrywającymi bony szkoleniowe),

tj. o 26% więcej niż w 2014 r. Średni koszt szkolenia jednej osoby kształtował się na poziomie 2,1 tys.

W szkoleniach uczestniczyły przede wszystkim osoby bezrobotne w kategoriach wiekowych 25-34 lata, tj. (36% uczestników) i poniżej 25 roku życia (29%). Przewagę stanowiły osoby z wykształceniem średnim (42%) i zasadniczym zawodowym (24%).

Efektywność zatrudnieniowa szkoleń ukształtowała się w Wielkopolsce na poziomie 51,4%, przy czym najwyższy wskaźnik wystąpił w powiatach średzkim, wolsztyńskim i tureckim, tj. powyżej 80%. Najniższą efektywność zatrudnieniową osiągnięto w powiatach chodzieskim, ostrzeszowskim i śremskim (poniżej 30%).

Dotacje na podjęcie działalności gospodarczej w Wielkopolsce w 2015 r. była to jedna z trzech najczęściej zastosowanych przez urzędy pracy form pomocy. Dzięki przeznaczonym na ten cel środkom z Funduszu Pracy w wysokości 79 691,3 tys. zł wsparło inicjatywę utworzenia 4556 nowych firm (o 116 mniej niż w 2014 r.).

W Wielkopolsce średnia wysokość dotacji wyniosła ponad 18 tys. zł, najwięcej na rozpoczęcie działalności gospodarczej przeznaczono na terenie powiatu chodzieskiego (średnio ponad 21 tys. zł) oraz czarnkowsko-trzcianeckiego i średzkiego (20 tys. zł). Najniższe środki na ten cel przeznaczono na bezrobotnych z powiatu rawickiego i konińskiego – średnio około 13 tys. zł., a także – nieco większe, ale nieprzekraczające 15 tys. zł – z powiatu gostyńskiego, kępińskiego i leszczyńskiego. Na rozpoczęcie działalności gospodarczej częściej decydowali się mieszkańcy miast (51%), mężczyźni (58%) oraz osoby pozostające w rejestrach PUP krócej niż rok (77,5%). Niespełna połowę, tj. 48%, bezrobotnych zakładających w 2015 r. nowe firmy przy wsparciu środków FP stanowiły osoby do 30 roku życia. Bezrobotni, którzy ukończyli 50 lat, stanowili 5,7% korzystających z dotacji na działalność gospodarczą.

Decyzję o przyznaniu środków na działalność gospodarczą wydano w Wielkopolsce najczęściej osobom z wykształceniem wyższym oraz zawodowym na poziomie średnim i zasadniczym (odpowiednio 22%, 20% i 20%). Osoby z wykształceniem gimnazjalnym o poniżej stanowiły w tej grupie 11%. Niezmiennie od lat najbardziej popularne wśród Wielkopolan firmy zakładano w branży fryzjerskiej oraz naprawy i konserwacji pojazdów. Na podstawie powtarzalności branży można wysnuć wniosek, że kwota tej dotacji ogranicza możliwości powstawania nowych firm do konkretnych działów i wielkości firm.

Przygotowanie zawodowe dorosłych jest instrumentem aktywizacji zawodowej, który określa ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. art. 53a. Formy tej aktywizacji to:

- praktyczna nauka zawodu dorosłych, która trwa od 6 do 12 miesięcy i jest zakończona egzaminem kwalifikacyjnym bądź czeladniczym,
- przyuczenie do pracy dorosłych, trwające od 3 do 6 miesięcy, umożliwia zdobyć wybranych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych.

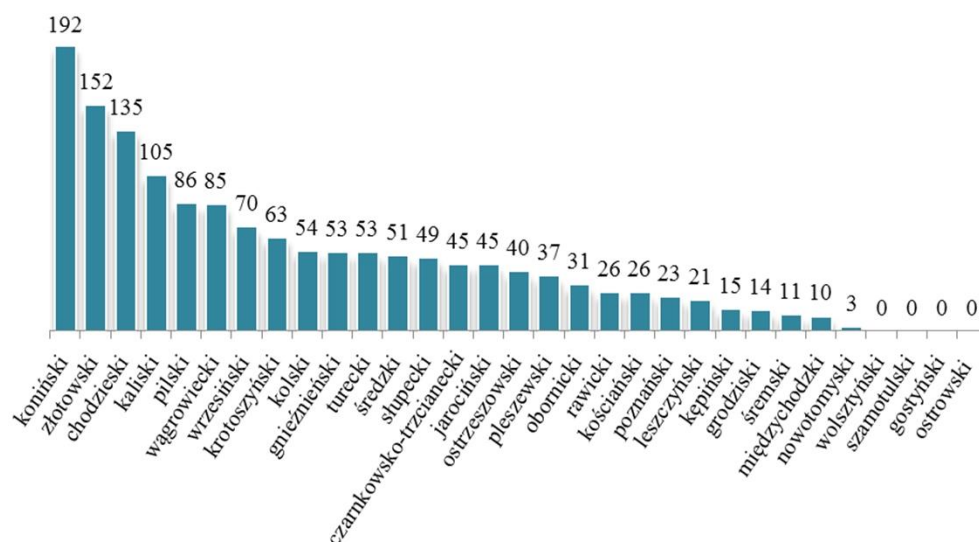
Koszt finansowania przygotowania zawodowego dorosłych 2015 r. w Wielkopolsce wyniósł łącznie 681,9 tys. zł. Taką formę kształcenia zorganizowało jedynie 5 powiatów, tj. koniński, obornicki, ostrowski, turecki i złotowski.

Najchętniej z tego programu korzystały osoby do 30 roku życia (86%), natomiast osoby długotrwale bezrobotne stanowiły jedynie 20% aktywizowanych osób. Na 49 osób objętych wsparciem 24 to kobiety.

Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej przygotowania zawodowego dorosłych wyniósł w regionie 87%. W Wielkopolsce przygotowanie zawodowe dorosłych nadal nie zyskuje zwolenników. W powiatach brakuje chętnych do współpracy w tym zakresie, a przyczyn należałoby doszukiwać się w złożoności realizacji procesu tej formy aktywizacji.

Prace interwencyjne – urzędy pracy skierowały na prace interwencyjne 2169 osób, a łączne wydatki Funduszu Pracy związane z pokryciem kosztów zatrudnienia wyniosły 9373,2 tys. zł.

W 2015 r. prace interwencyjne osiągnęły w Wielkopolsce najwyższą ze wszystkich zastosowanych w regionie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu efektywność zatrudnieniową (tj. 87,8%). Niepokojący jest jednak fakt, że połowa bezrobotnych w ogóle nie ukończyła tej formy aktywizacji. Zjawisko to było jeszcze powszechniejsze w przypadku osób do 30 roku życia. Natomiast z 1081 osób, które zrealizowały program pomocy, pracę podjęły 942 osoby. Zatrudnienie po pracach interwencyjnych uzyskało 290 osób długotrwale bezrobotnych, wskaźnik efektywności dla tej kategorii osiągnął poziom 86%. Z analizowanego wsparcia skorzystało 540 mieszkańców wsi, osiągnęli oni wskaźnik efektywności na poziomie 91,4%.

Rys. 4. Realizacja robót publicznych w wielkopolskich powiatach w 2015 r. (liczba osób) (opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

Roboty publiczne – forma ta inicjowana przez gminy, organizacje pozarządowe lub spółki wodne wspomogła zatrudnienie 1495 bezrobotnych Wielkopolan na terenie 27 powiatów.

Na sfinansowanie robót publicznych w regionie z Funduszu Pracy wydano łącznie 10 337,4 tys. zł (dla porównania w 2014 r. było to 8 273,0 tys. zł).

W 2015 r. urzędy najczęściej kierowały do pracy w ramach robót publicznych mieszkańców wsi (60%) oraz długotrwale osoby bezrobotnych (51%). Ponad połowa bezrobotnych objętych tą formą aktywizacji ukończyła 50 lat.

Refundowane miejsca pracy – dzięki możliwości pozyskania środków z Funduszu Pracy na wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy wielkopolscy przedsiębiorcy zatrudnili w 2015 r. 3651 osób bezrobotnych, utworzono 2834 stanowiska pracy, tj. o 28% więcej niż w 2014 r.

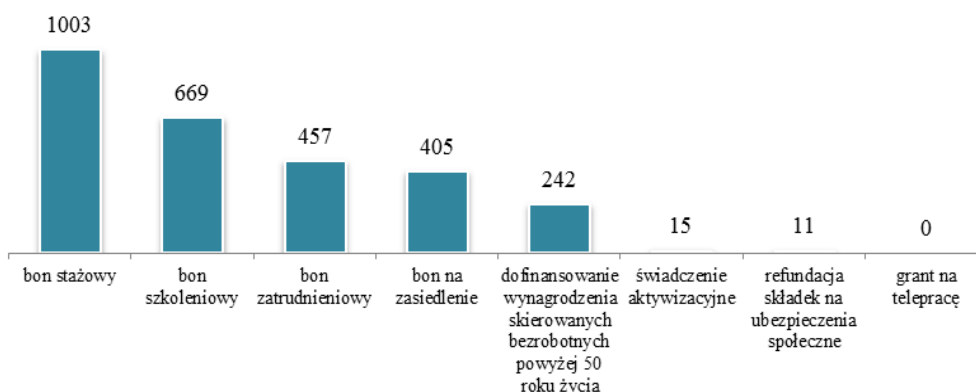
Z tej formy pomocy skorzystali bezrobotni we wszystkich wielkopolskich powiatach, z czego najwięcej w powiatach ostrowskim (276), pilskim (235), konińskim (232) i krotoszyńskim (207).

Wydatki Funduszu Pracy na pokrycie kosztów zatrudnienia bezrobotnych wyniosły 49 396,2 tys. zł (18,2% ogółu wydatków na aktywizację). Koszt utworzenia jednego stanowiska pracy wyniósł średnio 17,4 tys. zł (średni przedział w powiatach od 11,5 tys. zł do 21 tys. zł).

W 2015 r. ze środków FP dofinansowano 2834 stanowiska pracy, tj. o 28% więcej niż w 2014 r. Na te stanowiska urzędy pracy skierowały ponad 3,5 tys. osób.

Prace społecznie użyteczne

Zgodnie z art. 73a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. na wniosek gminy starosta może skierować bezrobotnego bez prawa do zasiłku korzystającego ze świadczeń z pomocy społecznej do wykonywania prac społecznie użytecznych na terenie gminy, w której bezrobotny zamieszkuje lub przebywa, w wymiarze do 10 godzin w tygodniu.

Rys 5. Liczba osób objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu w Wielkopolsce w 2015 r. (wybrane formy pomocy) (opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

W 2015 r. 24 wielkopolskie powiaty realizowały program na swoim terenie, w sumie wzięło w nim udział 1759 osób bezrobotnych, przy czym najwięcej w powiatach pilskim (204), kaliskim (188), międzychodzkiem (131), konińskim (122) i czarnkowsko-trzcianeckim (111).

Z Funduszu Pracy wydatkowano na ten cel 1258,6 tys. zł i – co ważne – pomocą objęto głównie osoby długotrwale bezrobotne (78%). W pracach społecznie użytecznych uczestniczyło 62% kobiet oraz 52% mieszkańców terenów wiejskich.

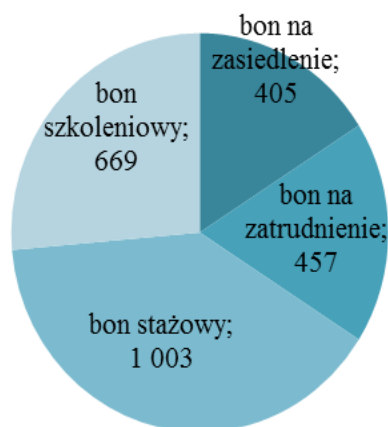
Zapisy noweli ustawy „O promocji zatrudnienia z 2014 r. w ramach łagodzenia skutków bezrobocia” udostępniły osiem nowych form aktywizacji osób zarejestrowanych w urzędach pracy, w tym cztery z nich skierowane są do osób do/poniżej 30 roku życia. W Wielkopolsce w 2015 r. ponad 7% wsparcia to właśnie nowe formy aktywizacji, z czego najpopularniejsze okazały się bony stażowe i bony szkoleniowe.

Dodatkowe instrumenty adresowane do bezrobotnych do 30 roku życia – w 2015 r. z dodatkowych instrumentów adresowanych do bezrobotnych do 30 roku życia, najczęściej korzystali bezrobotni z powiatów konińskiego, kaliskiego, pilskiego, poznańskiego, czarnkowsko-trzcianeckiego, tureckiego i wągrowieckiego.

Nowe formy wsparcia w postaci:

- bonów szkoleniowych,
- bonów stażowych,
- bonów zatrudnieniowych,
- bonów na zasiedlenie,

zostały wprowadzone nowelizacją ustawy, która weszła w życie w maju 2014 r. Łącznie pomocą objęto 2534 bezrobotnych do 30 roku życia, najwięcej młodych osób skorzystało z bonów stażowych (1003 osoby) i szkoleniowych (669 osób).

Rys. 6. Dodatkowe instrumenty adresowane do bezrobotnych do 30 roku życia (opracowanie własne na podstawie Biuletynu Informacyjnego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu)

W rejestrach urzędów pracy widnieje ok. 18 tys. osób, które opiekują się dziećmi w wieku do 6 lat, a niemal 10 tys. z nich opiekę nad dzieckiem uznaje za barierę w aktywizacji zawodowej. Dlatego należałoby rozważyć promocję tej formy aktywizacji, wykorzystując środki z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wydatki Funduszu Pracy związane z rozliczeniem bonów w 2015 r. w Wielkopolsce wyniosły:

- bon na zatrudnienie – 3254,7 tys. zł,
- bon na zasiedlenie – 2863,0 tys. zł,
- bon szkoleniowy – 1851,4 tys. zł,
- bon stażowy – 1706,8 tys. zł.

W 2015 r. w szkoleniach uczestniczyło 6589 osób (1,3% mniej niż w 2014 r.). Z tej liczby 669 osób młodych, do 30 roku życia (10%) otrzymało tzw. **bon szkoleniowy** (najwięcej w powiatach konińskim, krotoszyńskim, pleszewskim i poznańskim). Łącznie w ramach bonu szkoleniowego skorzystano z 717 szkoleń.

Bon stażowy otrzymały w 2015 r. 1003 osoby, z czego 65% stanowiły kobiety, 32% to osoby z wykształceniem wyższym, natomiast 46% z wykształceniem średnim. W ramach bonu stażowego możliwe jest finansowanie kosztów przejazdu i kosztów badań lekarskich. Ponad 90% bonów realizował sektor prywatny.

W 2015 r. wyrejestrowano z urzędów pracy 405 osób, które podjęły pracę poza miejscem zamieszkania w ramach **bonu na zasiedlenie**, z czego najwięcej w powiatach: konińskim 113, kaliskim i tureckim po 39. W ramach bonu pokrywane są koszty zamieszkania związane z podjęciem zatrudnienia, w wysokości do 200% przeciętnego wynagrodzenia. Średnia wartość bonu na zasiedlenie w Wielkopolsce wyniosła 6,8 tys. zł.

Z **bonu na zatrudnienie** skorzystało 457 osób bezrobotnych z 18 wielkopolskich powiatów. W ramach bonu urząd refunduje pracodawcy przez okres 12 miesięcy część kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

Reasumując, w 2015 r. wydatki Funduszu Pracy na aktywizację zawodową w Wielkopolsce wzrosły o 13,5%, a liczba bezrobotnych, która z programów skorzystała, wzrosła o 13,7% w stosunku do 2014 r. i objęła 36% ogółu osób zarejestrowanych.

Region charakteryzuje wysoki na tle kraju i innych województw wskaźnik efektywności zatrudnieniowej, co świadczy o racjonalnym wykorzystaniu środków Funduszu Pracy przez poddanych aktywizacji zawodowej bezrobotnych.

Najczęściej stosowane formy aktywizacji w regionie to staże, szkolenia oraz dotacje na działalność gospodarczą.

Przy wsparciu środków Funduszu Pracy w Wielkopolsce powstało 4556 nowych firm założonych przez osoby bezrobotne. Koszty tej aktywizacji są wysokie, wyniosły średnio 18 tys. zł na osobę. Jednak nowe firmy na rynku wpływają na ożywienie gospodarki w regionie.

Staż – najpopularniejsza forma aktywizacji – są realizowane głównie w firmach prywatnych. Zarówno pracodawcy, jak i osoby bezrobotne chętnie korzystają

z tej formy zatrudnienia, a o prawidłowej współpracy partnerów świadczy fakt, że w Wielkopolsce staże charakteryzują się najwyższą efektywnością zatrudnieniową wśród województw, co oznacza, że niemal 88% uczestników staży po ich zakończeniu podjęło pracę.

Tematyka szkoleń pokazuje, jakie umiejętności są poszukiwane na rynku w 2015 r. Największym zainteresowaniem cieszyły się zawody związane z usługami transportowymi. Przeprowadzone przez WUP badanie branży logistycznej potwierdza, że zapotrzebowanie na zawody kierowcy samochodu ciężarowego i magazyniera jest niezaspokojone, a liczba ofert pracy sięga odpowiednio 3 tys. i przeszło 2 tys.

Powodzenie przedsiębiorczości i własnego biznesu częściowo wynika z zainteresowania dotacjami na założenie własnej działalności.

2. PROMOCJA ZATRUDNIENIA ZE ŚRODKÓW EFS

Drugą ważną płaszczyzną stosowania instrumentów rynku pracy i promocji zatrudnienia w celu realizacji priorytetów UE jest realizacja osi priorytetowych Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 ze środków EFS. Interwencje współfinansowane przez EFS dotyczą osi nr 6 – Rynek pracy – celu tematycznego 8/CT/ – *promocja trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników*.

Wsparcie w ramach 6 osi priorytetowej jest skierowane w głównej mierze do osób bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym zwłaszcza znajdujących się trudnej sytuacji na rynku pracy. Działaniami aktywizacyjnymi mogą być obejmowane wyłącznie osoby po 29 roku życia (wiek uczestnika projektu jest określany na podstawie daty urodzenia i ustalany w dniu rozpoczęcia udziału w projekcie – tj. od dnia 30 urodzin). Osoby poniżej tego wieku stanowią grupę obejmowaną wsparciem w ramach **krajowego Programu Operacyjnego „Wiedza, Edukacja, Rozwój”**.

Nowością w odniesieniu do poprzedniej perspektywy finansowej jest możliwość finansowania działań z zakresu tworzenia instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce itp.) oraz realizacji programów zdrowotnych. Na realizację działań w ramach przedmiotowej osi przeznaczono kwotę **311 737 921 €** (w tym z budżetu Europejskiego Funduszu Społecznego **264 977 233 €**). Cele w ramach tej osi realizowane będą w sześciu działaniach, które zobrazowano w tabeli 1.

Działanie 6.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy – projekty pozakonkursowe realizowane przez publiczne służby zatrudnienia

Działanie 6.1 realizowane jest w ramach Priorytetu Inwestycyjnego (PI) 8i *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników*. Celem szczegółowym ww. działania jest wzrost zatrudnienia osób bezrobotnych, poszuku-

jących pracy i biernych zawodowo, znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Są to bezrobotne: kobiety, osoby w wieku 50 lat i więcej, z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach oraz osoby długotrwale bezrobotne. Pomoc będzie kierowana także do rolników i ich domowników będących właścicielami lub posiadaczami samoistnych albo zależnych nieruchomości rolnych, o nieprzekraczającej powierzchni użytków rolnych określonej w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, przewidywana kwota alokacji wynosi 80 000 000 euro. Wskaźniki rezultatu, jakie planuje się osiągnąć, to liczba osób pracujących i prowadzących działalność 6 miesięcy po opuszczeniu programu równa 52,12%, natomiast liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego to 42%.

Tabela 1. Działania opisane w ramach osi nr 6 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Oś Priorytetowa	EFS (€)	Alokacja 100%
Oś priorytetowa 6 „Rynek Pracy”	264 977 233	311 737 921
Działanie 6.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy – projekty pozakonkursowe realizowane przez PSZ	68 000 000	80 000 000
Działanie 6.2. Aktywizacja zawodowa	52 200 000	61 411 765
Działanie 6.3. Samozatrudnienie i przedsiębiorczość	37 000 000	43 529 412
Działanie 6.4. Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi	31 677 233	37 267 333
Działanie 6.5. Doskonalenie kompetencji osób pracujących i wsparcie procesów adaptacyjnych	45 000 000	52 941 176
Działanie 6.6. Wspieranie aktywności zawodowej pracowników przez działania prozdrowotne	31 100 000	36 588 235

Działanie 6.2. Aktywizacja zawodowa

Działanie 6.2 realizowane jest również w ramach PI 8i *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników*. Cel szczegółowy jest tożsamy z celem działania 6.1.

W ramach działania 6.2 realizowane są następujące typy projektów:

- Instrumenty i usługi rynku pracy wskazane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obejmujące m.in.:
 - identyfikację potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, w tym diagnozowanie potrzeb szkoleniowych i możliwości doskonalenia zawodowego

oraz opracowanie lub aktualizację dla każdego uczestnika projektu Indywidualnego Planu Działania,

- pośrednictwo pracy,
 - poradnictwo zawodowe, w tym szkolenia z aktywnego poszukiwania pracy oraz wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących, powracających na rynek pracy i na początkowym etapie zatrudnienia (w tym mentoring),
 - staże/praktyki zawodowe/przygotowanie zawodowe dorosłych,
 - szkolenia w celu podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych,
 - warsztaty lub szkolenia z zakresu kompetencji kluczowych²,
 - dofinansowanie przejazdów z miejsca zamieszkania do miejsca szkolenia, pracy, stażu lub praktyk zawodowych,
 - subsydiowanie zatrudnienia,
 - wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy,
 - inne aktywne instrumenty rynku pracy wskazane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w przypadku ich zdiagnozowanego zapotrzebowania³,
 - inne działania zatrudnieniowe, które przyczyniają się do aktywizacji zawodowej, w tym zatrudnienie wspomagane.
2. Ukierunkowane schematy mobilności pracowników, o ile tego rodzaju wsparcie będzie wynikało z potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analiz społeczno-gospodarczych regionu.

Długoterminowy wskaźnik rezultatu – na 6 miesięcy po opuszczeniu programu – także wynosi 52,12%. Przewidywana alokacja wynosi 61 411 765 euro.

Poddziałanie 6.3.1. Samozatrudnienie i przedsiębiorczość

W ramach poddziałania 6.3.1 wspiera się osoby chcące założyć pozarolniczą działalność gospodarczą, obejmuje:

- diagnozę kompetencji zawodowych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (obowiązkowy element rekrutacji),
- szkolenia i/lub doradztwo przygotowujące do rozpoczęcia działalności gospodarczej,
- dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- wsparcie pomostowe w postaci usług doradczo-szkoleniowych o charakterze specjalistycznym (indywidualnych i grupowych) lub pomostowe wsparcie finansowe.

Podmiotami uprawnionymi do składania wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowa-

²Zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).

³Z wyjątkiem dotacji na podjęcie działalności gospodarczej.

dzających działalności gospodarczej lub oświatowej, a w przypadku udzielania pożyczek – podmioty wdrażające instrumenty finansowe.

W ramach projektów wsparciem o charakterze dotacyjnym mogą być objęte wyłącznie osoby bezrobotne oraz bierne zawodowo powyżej 29 roku życia, w trudnej sytuacji na rynku pracy – kobiety, osoby w wieku 50 lat i więcej, z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, o niskich kwalifikacjach. Zgodnie z WRPO 2014+ w stosunku do osób niekwalifikujących się do tej grupy można zastosować jedynie instrumenty finansowe, tj. pożyczki.

Długoterminowy wskaźnik rezultatu to liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego – wynosi on 42%. Przewidywana alokacja wyniesie 39 458 824 euro.

Działanie 6.4. Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi

W ramach poddziałania 6.4.1 realizowane będą następujące typy projektów:

- tworzenie miejsc opieki nad dzieckiem do 3 roku życia w żłobkach i/lub klubach dziecięcych (w tym wyposażenie i dostosowanie pomieszczeń do opieki nad dzieckiem) i dofinansowanie działalności bieżącej przez 12 miesięcy.
- wydłużenie czasu pracy żłobków, klubów dziecięcych (wyłącznie jako element projektu wskazanego w pkt. 1),
- wsparcie tworzenia miejsc opieki przez dofinansowanie usług opiekunów dziennych i nian i/lub doposażenie lokalu w celu sprawowania opieki przez opiekunów dziennych i nianie,
- nabycie/rozwijanie wymaganych prawem kompetencji kadr niezbędnych do należytego pełnienia funkcji opiekuna, wolontariusza, opiekuna dziennego (wyłącznie jako element projektu wskazanego w pkt. 1 i/lub 3),
- aktywizacja zawodowa osób powracających bądź wchodzących na rynek pracy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem do lat 3 (wyłącznie jako element projektu wskazanego w pkt. 1 i/lub 3), z wyłączeniem dotacji/pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej, subsydiowanego zatrudnienia oraz wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy,
- wsparcie przedsiębiorców i pracodawców w stosowaniu rozwiązań na rzecz pogodzenia życia zawodowego z prywatnym, w tym opracowanie strategii w zakresie stosowania elastycznych form i czasu pracy, wdrażanie konkretnych form organizacji pracy (np. telepraca), zakup niezbędnego wyposażenia (wyłącznie jako element projektu wskazanego w pkt. 1 i/lub 3).

Długoterminowy wskaźnik rezultatu – liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 90%

W przypadku tego działania stosowano kryteria premiujące, które uwzględniały stan potrzeb w tej dziedzinie, takie jak:

- projekt będzie realizowany na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego i/lub dla osób zamieszkałych na terenach wiejskich,

- projekt zakłada utworzenie miejsc w placówkach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie żłobka i/lub klubu dziecięcego i/lub zapewnienie opiekuna dziennego,
- projekt jest realizowany przez jednostki samorządu terytorialnego lub w partnerstwie z jednostkami samorządu terytorialnego.

Projekt zakłada objęcie aktywizacją zawodową uczestników projektu. Przewidywana kwota alokacji na ww. działanie wynosi 32 561 451 euro.

Działanie 6.5. Doskonalenie kompetencji osób pracujących i wsparcie procesów adaptacyjnych

Działanie 6.5 realizowane jest w ramach PI 8v *Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian*.

W ramach działania 6.5 realizowane będą następujące typy projektów:

1. Wsparcie rozwojowe w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania na rzecz:
 - MŚP, pozwalających na adaptację do zmian w gospodarce, w szczególności usługi doradcze i szkoleniowe, w tym w zakresie poprawy jakości zarządzania, rozwoju MŚP w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji, wykorzystania nowych technologii czy zarządzania kapitałem ludzkim,
 - rozwoju kompetencji i kwalifikacji osób pracujących w MŚP, w tym w wieku 50 lat i więcej oraz o niskich kwalifikacjach, w szczególności usługi szkoleniowe dostosowujące do potrzeb pracodawcy.
2. Wsparcie w przygotowaniu do poszukiwania pracy dla osób przewidzianych do zwolnienia, zagrożonych zwolnieniem z pracy lub zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w szczególności przez: doradztwo zawodowe połączone z przygotowaniem Indywidualnego Planu Działania lub innego dokumentu pełniącego analogiczną funkcję jako obowiązkowy element wsparcia; pośrednictwo pracy, poradnictwo psychologiczne; szkolenia, kursy, staże, studia podyplomowe, praktyki zawodowe; subsydiowane zatrudnienie; dodatek relokacyjny.

Długoterminowy wskaźnik rezultatu – liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu – 35%, a przewidziana alokacja na działanie to 52 941 176 euro.

Działanie 6.6. Wspieranie aktywności zawodowej pracowników poprzez działania prozdrowotne

Działanie 6.6 realizowane jest w ramach PI 8vi *Aktywne i zdrowe starzenie się*. Jego celem szczegółowym jest wzrost szans na rynku pracy osób zagrożonych dezaktywizacją zawodową z powodu wieku lub stanu zdrowia. Realizacja celu zwiększy produktywność i wydajność pracy zdrowych pracowników, co bezpośrednio przekłada się na rozwój gospodarki. W ramach tego działania realizowane będą następujące typy projektów;

- programy profilaktyki zdrowotnej (pierwotnej i wtórnej) służące wspieraniu aktywności zawodowej, w zakresie chorób: układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz wynikające ze specyficznych uwarunkowań regionalnych w tym wykraczające poza finansowanie w ramach systemu powszechnych świadczeń zdrowotnych. Programy powinny zawsze obejmować podstawowy poziom opieki – lekarzy i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej;
- profilaktyki nowotworowej w kierunku wykrywania raka piersi, szyjki macicy i raka jelita grubego (m.in. poprawa efektywności programów przesiewowych, działania informacyjne). Programy powinny zawsze obejmować podstawowy poziom opieki – lekarzy i pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej;
- programy rehabilitacji zdrowotnej ułatwiającej powrót na rynek pracy;
- programy zakładające eliminowanie czynników zagrażających zdrowiu w miejscu pracy, w tym projekty w zakresie poprawy ergonomii pracy;
- projekty/programy dot. przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie.

Projekty te mogą być skierowane do osób w wieku aktywności zawodowej, kwalifikujących się do profilaktyki, leczenia lub rehabilitacji zdrowotnej ze względu na wiek lub stan zdrowia, osób długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, jak również do przedsiębiorców, pracodawców i ich pracowników. Należy podkreślić, że wszystkie projekty realizowane w obszarze zdrowia muszą wynikać z „Planu działań w sektorze zdrowia dla WRPO 2014+”.

Zaplanowana interwencja w ramach WRPO 2014+ stanowi kontynuację działań na rzecz realizacji „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. WIELKOPOLSKA 2020”. Dzięki nowym możliwościom, które daje perspektywa finansowa 2014-2020, region uzyskał niepowtarzalną możliwość wykorzystania środków finansowych na wsparcia kluczowych obszarów rozwoju regionu takich jak rynek pracy, przedsiębiorczość, czy zdrowie mieszkańców. Podstawą skuteczności wsparcia jest jego dostosowanie do indywidualnych potrzeb osoby lub instytucji. Stąd indywidualizacja wsparcia jest kluczowym elementem projektu we wszystkich działaniach/poddziałaniach.

Aktywizacja zawodowa będzie poprzedzona identyfikacją indywidualnych potrzeb osoby bezrobotnej, nieaktywnej zawodowo albo zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Realizowane działania będą przyczyniać się do zwiększenia spójności regionu, m.in. preferowaniu projektów obejmujących wsparciem tereny wiejskie czy inne obszary wykazujące trudności rozwojowe. Wszystkie te działania mają służyć niwelowaniu różnicowania, jakie występuje na lokalnych rynkach pracy w regionie i dzieli Wielkopolskę na zasobniejszą i uboższą, nie gwarantując równych szans mieszkańcom, podczas gdy jednym z celów strategii Województwa Wielkopolskiego jest „wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia”.

LITERATURA

- Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. O promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (*Dz.U. Nr 99, poz. 1001*).
- UMWW (2014). *WRPO 2014+, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014-2020*.
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (2015). *Wytyczne w zakresie szczegółowego opisu osi priorytetowych krajowych i regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020*.
- Ministerstwo Rozwoju (2016). *Wytyczne w zakresie realizacji projektów finansowanych ze środków Funduszu Pracy w ramach programów operacyjnych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020*.
- Ministerstwo Rozwoju (2016). *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze przystosowania przedsiębiorstw i pracowników do zmian na lata 2014-2020*.

**PROMOTION OF EMPLOYMENT AND EFFECTIVENESS OF LABOUR
MARKET INSTRUMENTS APPLIED IN WIELKOPOLSKA IN LIGHT
OF EUROPE 2020 STRATEGY CRITERIA – SELECTED ISSUES**

Summary

The changes taking place in the labour market and the funds allocated for an intervention on it, require permanent monitoring and analysis. In this paper I present an analysis of all the methods and instruments of labour activation implemented in the Wielkopolska Voivodeship in 2015 and financed from the Labour Fund and the European Social Fund. During this period, expenditures on these activities increased by 13.5% and covered 36% of all those registered unemployed.

These forms of labour activation are supplemented with support of the unemployed and job seekers within Priority Area 6 of the Regional Operational Programme for Wielkopolska, which is co-funded by the European Social Fund. Priority Axis 6, named “Labour market”, covers six initiatives of activation, which support professional activity in the current financial perspective, and the total amount allocated is 311 737 921 PLN.

Keywords: unemployment, labour activation, effectiveness